

FSU u BiH
ФСУ у БиХ

ZSU u BiH
SIF in BiH

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Фондација за социјално укључивање у Босни и Херцеговини
Zaklada za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Social Inclusion Foundation in Bosnia and Herzegovina

Za društvo jednakih mogućnosti!

„Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“

O čemu se radi?

Pitanja vaninstitucionalne podrške marginalizovanim građanima se postavlja u najširem kontekstu jer je pitanje marginalizovanih građana i grupa prošireno u odnosu na raniji period. U tradicionalnom shvatanju teorije i prakse, marginalizovane grupe ili građani su zbog određenih karakteristika ili okolnosti van socijalnih interakcija. Ukoliko tako posmatramo to pitanje, onda nije samo udaljenost od tržišta rada (nezaposlenost), invalidnost, pripadanje manjinama, ili etničkoj zajednici osnov za marginalizaciju. Sada se već javljaju i druge ugroženosti, pa čak i među građanima i grupama koje se ne smatraju marginalizovanim (npr. pojave mobbinga ili zloupotrebe rada zaposlenih, nasilja nad djecom u porodici, nasilje nad vjerskim službenicima od strane pripadnika vjerske zajednice itd.). Zbog toga se pitanje vaninstitucionalne podrške može postaviti u svim sektorima (obrazovanje, zdravstvo, javne usluge itd.). S obzirom da u Programu jačanja održivosti civilnog društva (CSSP) postoje posebni sektori za obrazovanje, zdravstvo, ženska prava itd. **u ovoj Kampanji će fokus biti uglavnom na vaninstitucionalnoj podršci ili uslugama iz oblasti socijalne zaštite.** Iako postoje razlike u nekim zakonskim rješenjima u FBiH i RS (kantoni imaju zakone iz oblasti socijalne zaštite, i najveći broj usluga iz socijalne zaštite se ostvaruje finansiranjem iz kantonalnih budžeta, manji broj iz opštinskih), u ovoj kampanji će se pokušati naći zajednički ciljevi koje je moguće ostvariti u oba entiteta.

Kako se radi?

Tradicionalni institucionalni način pružanja određenih usluga ne zadovoljava potrebe korisnika u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj. Osim ograničenih budžeta i ogromnih potreba, postoji nedostatak osoblja, adekvatnih prostora i sadržaja kako bi se na zadovoljavajući način pružile socijalne usluge. Veoma je niska razina poštivanja ljudskih prava, primijećene su tendencije zloupotreba u pogledu dvostrukog ostvarivanja prava (novčane naknade i smještaj istovremeno), česte su pojave da korisnici borave o ustanovama protiv svoje volje i samo uz pristanak staratelja, u nekim situacijama su prisiljeni na zajednički život a imaju mogućnosti da uz određenu podršku žive samostalno. Za određene usluge ne postoje nikakvi instrumenti koji ih podržavaju, niti novčani niti infrastrukturni, a postoji i teritorijalna diskriminacija, posebno u Federaciji Bosne i Hercegovine, jer su kantoni nadležni za finansiranje socijalne podrške. Međutim, u mnogim kantonima se ne ostvaruju ni osnovna prava iz zakona a onda se može pretpostaviti da je situacija sa uslugama podrške još teža. Nevladine organizacije djelimično ublažavaju situaciju, ali je pristup fragmentaran, i ne postoji organiziran i osmišljen pristup i korištenje resursa na način da se racionalnije i bolje organiziraju usluge u lokalnoj zajednici.

Prema evropskoj definiciji pojma deinstitucionalizacije (Vijeće Evrope 2010. godine), deinstitucionalizacija je politika pružanja zaštite i tretmana korisnicima, medicinski i socijalno ovisnim osobama u zajednici, te umjesto smještaja u institucije, razvijaju se programi socijalnog okruženja koji će doprinosti što bržem povratku u zajednicu. Federacija BiH je izradila prijedlog Strategije deinstitucionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite 2014-2020 u kojoj je izneseno više ciljeva i načina kako ih postići a sve u cilju da se smanji broj od 25 ustanova socijalne zaštite. Međutim, isto ovo pitanje razmatra se i u Republici Srpskoj jer sve stručne, naučne i praktične strane ne idu u korist institucionalnom smještaju. Ako se pogledaju oblasti i mjere za poboljšanje iz Strategija EU 2010-2020, onda se vidi da je prva mjera DOSTUPNOST ona koja se odnosi na pristup uslugama podrške, druga JEDNAKOST u oblasti promoviranja jednakih mogućnosti, ZDRAVLJE - pristup uslugama i prevencija te SOCIJALNA ZAŠTITA - uslovi stanovanja, borba protiv siromaštva i socijalna isključenost. Iz ovoga je lako zaključiti, da se *vaninstitucionalna podrška ne odnosi samo na ustanove nego ima širi kontekst i obuhvata sve usluge i servise u funkciji socijalne podrške.*

Šta da se radi?

Zbog toga bi bilo veoma korisno sačiniti **LISTU socijalnih usluga i izraditi Standarde za kvalitet obavljanja ovih usluga**. Te liste trebaju biti sačinjene tako da odvoje socijalne usluge za koje postoji isključiva nadležnost državnog ili javnog sektora (npr. smještaj za osobe sa teškim mentalnim ili psihičkim oboljenjima gdje mora postojati stručni nadzor ili neke savjetodavne usluge iz porodičnog zakona koje ima Centar za socijalni rad) od usluga gdje je moguće da učestvuju i subjekti iz privatnog ili nevladinog sektora zajedno sa javnim sektorom, a treća lista bi sačinjavala usluge podrške koje bi bile isključivo ili pretežno pružane u okviru lokalne zajednice i nevladinih organizacija ili putem samostalne djelatnosti. Smatramo da bi ovo omogućilo da se premosti nedostatak sredstava u budžetima, te „čekanje nekih boljih vremena“ kada bi mogli biti stvoreni uslovi za licenciranje potencijalnih pružatelja usluga i kada bi novcem mogle biti pokrivenne sve ili većina socijalnih usluga. Iako u postojećem zakonu Republike Srpske postoje odredbe o licenciranju pružatelja usluga, te su uvedene neke usluge kojih (još uvijek) nema u federalnom zakonu, ovaj pristup bi doveo do toga da se smanjenjem novca na određene zamjenjive socijalne usluge može dobiti „rezerva“ koja može biti upotrijebljena na povećanje minimuma socijalne sigurnosti ili dječijeg dodatka (posebno ako se uvedu kategorije koje sada nisu obuhvaćene zakonom, npr. radno sposobni).

Drugi cilj kampanje, što bi bio doprinos i Koalicije, je **izraditi mapiranje potreba za vaninstitucionalnom podrškom i mapiranje postojećih resursa**. Ovo se može raditi na nivou opštine ili regija, u FBiH i na nivou kantona, pošto su socijalne usluge u nadležnosti finansiranja kantona. To bi bio još jedan kriterij jer bi se moglo tačno utvrditi šta je neophodno za finansiranje, a šta bi bilo moguće postići lokalnim servisima podrške. Partneri u ovom su članice Koalicije i predstavnici lokalne zajednice što je jamstvo da će se postići uspjeh u postavljanju ciljeva i aktivnosti, jer se uspjeh i „vlasništvo“ stvorenog dokumenta, doživljava kao uspjeh članica Koalicije, ali i predstavnika državne vlasti, što osigurava bolju provedbu. U planiranju uvijek treba istaći postojeće resurse, a ne samo nedostatke, i ekonomskom analizom utvrditi koliko bi sredstava bilo na raspolaganju za izgradnju resursa

za pružanje odgovarajućih usluga podrške uključivši i izgradnju stanova i objekata socijalnog stanovanja, bez ili uz podršku. Za ovaj cilj je neophodan multidisciplinarni pristup, a prijedlog mora uključiti i alokaciju sredstava koja su sada usmjerena na dugoročnije i održive oblike lokalne podrške.

Rezultat dva prethodna predstavlja treći cilj a to je **transfer određenih socijalnih usluga na aktere u lokalnoj zajednici**, koje se može odvijati i dijelom putem transfera javnih usluga na subjekte nevladinog i privatnog sektora, ili formiranje socijalnih poduzeća, što osigurava samopomoć, održivost, lokalni razvoj, ali i ekonomski napredak, što sve skupa doprinosi smanjenju isključenosti i jačanju položaja marginaliziranih grupa ili građana.